

Pisni preizkus znanja

Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

Mag. Damjana Krivec Čarman

1. Natančno preberi in analiziraj pisni vir ter sklepaj o odgovorih.

a) V katero državo je bilo vključeno srbsko ozemlje do začetka 19. stoletja? (1 t)

-----

b) Pojasni, zakaj je bil srbski narodni boj hkrati tudi boj za versko enakopravnost. (1 t)

-----

c) Kdo so bili srbski zavezniki v boju za nacionalne pravice? (1 t)

»Srbske škofije, ki so prišle pod turško oblast, so bile podrejene ohridski nadškofiji in preko nje Carigradu. Turki niso naravnost preganjali krščanske vere, toda ker je bila njihova država urejena na podlagi muslimanske veroizpovedi, kristjani niso imeli istih pravic kakor muslimani. Pod Turki se je tako začelo temno obdobje srbske Cerkve.

Položaj se je nekoliko popravil, ko je bil po zaslugi velikega vezirja Mehmeda Sokolovića leta 1557 obnovljen srbski patriarhat s sedežem v Peći. Patriarhi so postali ne le cerkveni, ampak tudi narodni voditelji. /.../ V začetku so se srbski patriarhi naslanjali na turško oblast. Pozneje je srbska Cerkev začela voditi boj za osvoboditev srbskega ljudstva in je iskala pomoč na zahodu in v Rusiji. Tedaj sta se združila meč in križ; prišlo je do popolne identitete srbskega ljudstva s srbsko Cerkvijo. /.../ V Avstro-Ogrski pa je bila osnovana samostojna srbska Cerkev kot metropolijska v Sremskih Karlovcih. /.../ Prizadevanja in boji za državno samostojnost srbskega naroda so imeli prvi uspeh leta 1829, ko je bila Turčija pod pritiskom velikih sil, zlasti Rusije, prisiljena priznati mali srbski državi samostojnost. /.../ Leta 1878 je dosegla srbska Cerkev popolno neodvisnost oziroma avtokefalnost, vendar patriarhat še ni bil obnovljen.«

(Prirejeno po: Perko, F. (1978). Verstva v Jugoslaviji. Celje: Mohorjeva družba, str. 98, 99.)

-----

d) Ali so bile srbske narodne zahteve v prvi polovici 19. stoletja v celoti uresničene?
Odgovor utemelji. (1 t)

---

2. Navedi pet narodov avstrijske monarhije, ki so v prvi polovici 19. stoletja razvili narodne zahteve. (3 t)

(Prirejeno po: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Avstro-Ogrska> (dostop: 22. 4. 2012).)

3. V razpredelnici navedi temeljni zahtevi nemškega liberalnega in nacionalnega gibanja v prvi polovici 19. stoletja ter pojasni temeljni vzrok za njun neuspeh v prvi polovici 19. stoletja. (4 t)

	Liberalno gibanje	Nacionalno gibanje
Zahteva		
Vzrok za neuspeh		

4. Po letu 1865 je avstrijski cesar Franc Jožef, da bi zmanjšal nezadovoljstvo nenemških narodov v monarhiji, sprejel nekaj ukrepov za rešitev zapletenih in napetih razmer v državi.

Analiziraj zgodovinske vire, ki se navezujejo na preureditev monarhije, in odgovori na vprašanja:

a) Katerega leta je prišlo do preureditve? (1 t) _____

b) Sklepaj, kateri narod v monarhiji je z decembrsko ustavo največ pridobil. Odgovor utemelji. (2 t)

c) Ovrednoti pomen ukrepa za prihodnost celotne države in za manjšinske narode v vzhodnem (translajtanskem) delu monarhije. (2 t)

František Palacky - češki narodni voditelj in zagovornik avstroslavizma: »Dan razglasitve dualizma postane po neogibni naravni nujnosti hkrati tudi rojstni dan panslavizma v njegovi najmanj zaželeni obliki.«

(Cvirn, J., Studen, A. (2004). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 72.)

»Ta nesrečni dualizem /.../ je določal, da se je morala vsakih 10 let znova skleniti carinska in trgovinska zveza med Avstrijo in Ogrsko. Poleg tega zakona je bilo treba znova določiti ključ, po katerem naj bi se izračunal prispevek vsake izmed državnih polovic k stroškom skupne uprave /.../.« Fran Šuklje, Iz mojih spominov, II. str. 64.

(Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 97.)

(Avstro-ogrski grb, http://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Austria-Hungaria_transparency.png (dostop: 22. 4. 2012).)

 -----

5. Po nastanku združenega nemškega cesarstva je le-to vodilo izrazito ekspanzijski kolonialno politiko, kar je mlado državo vodilo v tekmovanje za kolonije. Med navedenimi področji obkroži interesni področji nemškega cesarstva. (2 t)

- a) južna Amerika .....
 d) Avstralija .....
 b) Indija .....
 e) Afrika .....
 c) Osmansko cesarstvo .....
 f) Sibirija .....

6. Opiši dva temeljna vzroka za imperializem držav v 19. stoletju. (2 t)

 -----

7. Navedi eno evropsko državo, ki je v 19. stoletju izgubljala kolonialne posesti in s tem vlogo kolonialne velesile, ter eno evropsko državo, ki je v 19. stoletju pridobivala kolonialne posesti in se je povzpela med kolonialne velesile. (2 t)

 -----

8. Ena od posledic kolonializma je ustvarjanje novih konfliktov, med drugim tudi v Aziji. Na katero azijsko velesilo ja tam trčila Rusija? Določi letnico začetka vojne, v katero se je zapletla, ter posledici za poraženko. (4 t)

 -----

9. Natančno si oglej razpredelnico s podatki in obkroži trditvi, ki se pravilno navezujejo na podatke o razvoju vojnih mornaric do prve svetovne vojne. Vsako izbiro smiselno pojasni. (4 t)

- a) Velika Britanija je od leta 1895 do leta 1913 povečala svojo floto za 50 %, kar jo je uvrščalo na prvo mesto med pomorskimi velesilami.

- b) Avstro-ogrsko vojska pred prvo svetovno vojno ni imela vojne mornarice.
- c) Nobena država do prve svetovne vojne ni v nobenem obdobju zmanjšala flote.
- d) Evropske države so se oboroževale intenzivneje kot neevropske.
- e) Na podlagi podatkov lahko sklepamo o militarizaciji evropske družbe pred prvo svetovno vojno.

Preglednica: Razvoj vojnih mornaric (oklepnic, linijskih in bojnih ladij do 25 let starosti) do prve svetovne vojne v brutoregistrskih tonah

Leto	VB	Nemčija	ZDA	Francija	Japonska	Avstro-Ogrska
1895	421.832	109.587	35.349	260.439	17.773	48.880
1898	495.752	120.963	74.693	288.374	40.654	46.546
1901	525.816	147.433	128.878	290.030	84.097	46.546
1904	714.476	221.583	178.878	281.502	65.834	63.780
1907	798.266	293.369	227.558	287.916	180.261	83.109
1910	871.516	369.968	429.968	203.130	192.626	97.335
1913	1.031.276	584.820	519.503	343.230	256.326	168.527

(Cvirn, J., Studen, A. (2010). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 110.)

